РОЛЯ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА В СЪВРЕМЕННАТА ЗДРАВНА СИСТЕМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ НА ДЕЦАТА И ПОДКРЕПАТА НА СЕМЕЙСТВАТА, В КОИТО СЕ ОТГЛЕЖДАТ

Радостина Иванова Жечева
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна, Филиал Шумен

THE ROLE OF THE NURSE IN THE MODERN HEALTH CARE SYSTEM TO IMPROVE THE MENTAL HEALTH OF CHILDREN AND SUPPORT THE FAMILIES IN WHICH THEY ARE RAISED

Radostina Ivanova Zhecheva
Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" - Varna, Shumen Affiliate, Department of "Health Care"

Резюме

Въведение: Опазването на психическото здраве на гражданите е национален приоритет и се гарантира от държавата. Лицата с психически разстройства се ползват от особена здравна закрила. Обучението на медицинските специалисти, които осъществяват дейности по опазване на психичното здраве, да е ориентирано към защита на психичното здраве и осигуряване на лицата с психични разстройства на достъпна и качествена медицинска помощ, грижи и подкрепа, необходими за живота им в семейството и в обществото. В съвременен аспект е необходимо да се осигури ефективно психиатрично обслужване на населението, включващо био-психо-социалните аспекти на боледуването и произтичащите от тях потребности на индивида и обществото.

Цел: Да се проучи мнението на медицинските сестри в съвременната здравна система за подобряване на психичното здраве на децата и подкрепата на семействата, в които се отглеждат.

Материали и методи: За провеждане на проучването бе използван:

социологически метод – пряка анонимна анкета през месеците март и април 2019г.,

документален метод – проучване на медицинска документация,

статистически метод, описателни показатели представени в графичен вид. Данните са обработени статистически чрез SPSS 20.0. За изработване на графиките е използван Microsoft Office Excel 2010.

Медицински сестри, работещи в психиатрични болници и клиники за деца (общо n=100).

УМБАЛ „Св. Марина“ гр. Варна - Клиника по детско-юношеска психиатрия (n=30)

Университетска болница „Александровска“ гр.София - Детска психиатрия „Св. Никола“ (n=30)

МБАЛ гр. Търговище АД - Отделение по психиатрия (n=10)

Държавна психиатрична болница с. Царев брод (n=30)

Медицински сестри, работещи в училищен здравен кабинет в Общините Шумен и Варна (общо n=100).

Община Шумен (n=50)

Община Варна (n=50)

Резултати и обсъждане: Резултатите отразяват мнението на анкетираните медицински сестри за огромната нужда, от оказване на помощ на близките на деца с психиатрични отклонения за преодоляване на трудностите и подкрепата на семействата, в които се отглеждат (96%). Необходимо е да се въведе система за управление на качеството на здравните грижи и въвеждане на супервизия и признаване на автономната дейност на медицинската сестра“ (66%), около които се групират отговорите. Проучването доказва грубото поведение на родителите на децата към медицинските сестри“ (47%), посочват колегите като затруднение в работата.

Заключение: Сестринството в психиатрията е един от специалните раздели на сестринската професия, в които медицинската сестра трябва да се справя с човешка реакция на стрес и криза,

наличието и взаимодействието на много фактори, които влияят на способността на човек да се адаптира към стресови въздействия. Една от най-важните задачи на психиатричната сестра в процеса на предоставяне на дългосрочни грижи за лица с психични отклонения е формиране на терапевтично отношение.
Ключови думи: *медицински сестри, психично здраве, планиране на здравни грижи, подкрепа на семейства.*

Summary

Introduction: Protecting citizens' mental health is a national priority and is guaranteed by the state. Persons with mental disorders benefit from special health protection. The training of medical professionals who carry out mental health protection activities should be oriented towards protecting mental health and providing people with mental disorders with affordable and quality medical care, care and support necessary for their life in the family and in the community. In a modern aspect, it is necessary to provide effective psychiatric services to the population, including the bio-psycho-social aspects of illness and the resulting needs of the individual and society.

Objective: To explore the views of nurses in the modern health system to improve the mental health of children and support the families in which they are raised.

Materials and methods: To conduct the study, the following was used:

sociological method - direct anonymous survey in the months of March and April 2019,

documentary method - study of medical documentation,

statistical method, descriptive indicators presented in graphic form. Data were statistically processed using SPSS 20.0. Microsoft Office Excel 2010 was used to create the graphs.

Nurses working in psychiatric hospitals and children's clinics (total n=100).

UMBAL "St. Marina" Varna - Child and Adolescent Psychiatry Clinic (n=30)

"Alexandrovska" University Hospital, Sofia - Children's Psychiatry "St. Nikola" (n=30)

MBAL, Targovishte JSC - Department of Psychiatry (n=10)

State Psychiatric Hospital in the village of Tsarev Brod (n=30)

Nurses working in a school health office in the municipalities of Shumen and Varna (total n=100).

Municipality of Shumen (n=50)

Municipality of Varna (n=50)

Results and discussion: The opinion of the surveyed nurses about the great need to provide assistance to relatives of children with psychiatric disorders to overcome difficulties and support families, in which are cultivated (96%). It is necessary to introduce a system for managing the quality of health care and introduce supervision and recognition of the autonomous activity of the nurse" (66%), around which the answers are grouped. The study proves the rude behavior of the children's parents towards the nurses' (47%), indicated by the colleagues as a difficulty in the work.

Conclusion: Nursing in psychiatry is one of the special sections of the nursing profession, in which the nurse must deal with the human response to stress and crisis, the presence and interaction of many factors that affect a person's ability to adapt to stressful impacts. One of the most important tasks of the psychiatric nurse in the process of providing long-term care for persons with mental disorders is the formation of a therapeutic relationship.
Keywords: *nursing, mental health, health care planning, family support.*

Въведение

Опазването на психическото здраве на гражданите е национален приоритет и се гарантира от държавата. Лицата с психически разстройства се ползват от особена здравна закрила. Обучението на медицинските специалисти, които осъществяват дейности по опазване на психичното здраве,

ориентирано към защита на психичното здраве и осигуряване на лицата с психични разстройства на достъпна и качествена медицинска помощ, грижи и подкрепа, необходими за живота им в семейството и в общността. В съвременен аспект е необходимо да се осигури ефективно психиатрично обслужване на населението, включващо био-психо-социалните аспекти на боледуването и произтичащите от тях потребности на индивида и обществото.

Сестринството включва автономна и съвместна грижа за хората от всички възрасти, семейства, групи и общности, болни или здрави и във всички ситуации. Сестринството включва промоция на здравето, превенцията на болестите и грижата за болни, инвалиди и умиращи хора. Застъпничеството, промоцията на безопасна среда, изследванията, участието във формирането на здравната политика, в управлението на грижата за пациента, в управлението на здравните системи и образованието също са ключови сестрински роли.

Няма общоприето определение за социални грижи. По-голямата част от работната сила в социалните грижи има широк спектър от наименования и изпълнява широк спектър задачи, специфични за всеки индивид и контекста, в който се намира. Например има хора, които се грижат за предоставянето на услуги, и тези, които предоставят услугите на неформална и доброволна основа. Има и редица организации, предоставящи социални услуги на търговска основа, и милиони неплатени грижещи се, които включват партньори, роднини, съседи и членове на общността [1].

Медицинската дисциплина психиатрията разпознава болестите, открива причините им, създава методи за лечението им, прави прогноза за развитието им и въз основа на това създава система за промоция и превенция на психичните заболявания. Все повече внимание се отделя на комплексния подход в диагностиката и лечението на психичните заболявания с акцент не само на клинико психо-патологическите фактори, но и с отчитане влиянието на социалната среда. С развитието и модернизацията на психиатричната помощ нараства ролята на медицинската сестра в комплексното обслужване на пациента и интегрираната екипна работа [2].

Една от най-важните задачи на психиатричната сестра в процеса на предоставяне на дългосрочни грижи за лица с психични отклонения е формиране на терапевтично отношение. Медицинските сестри са заедно с пациентите и децата с психични заболявания през цялото денонощие и споделят ежедневието им - хранене, смяна на дрехи, гледане на телевизия и т.н. Нещо повече, те помагат при изпълнението на такива действия, които по своето естество са дълбоко интимни и лични, като къпане или тоалет. Такова тясно взаимодействие често може да промени структурата на взаимоотношения или да създаде основа, върху която да се изгради доверие. Медицинската сестра има възможност детайлно да опознае пациента и юношата, наблюдавайки го в различни периоди от време във формална и неформална обстановка. Тези знания медицинската сестра споделя с членовете на екипа.

Цел: Да се проучи мнението на медицинските сестри в съвременната здравна система за подобряване на психичното здраве на децата и подкрепата на семействата, в които се отглеждат.

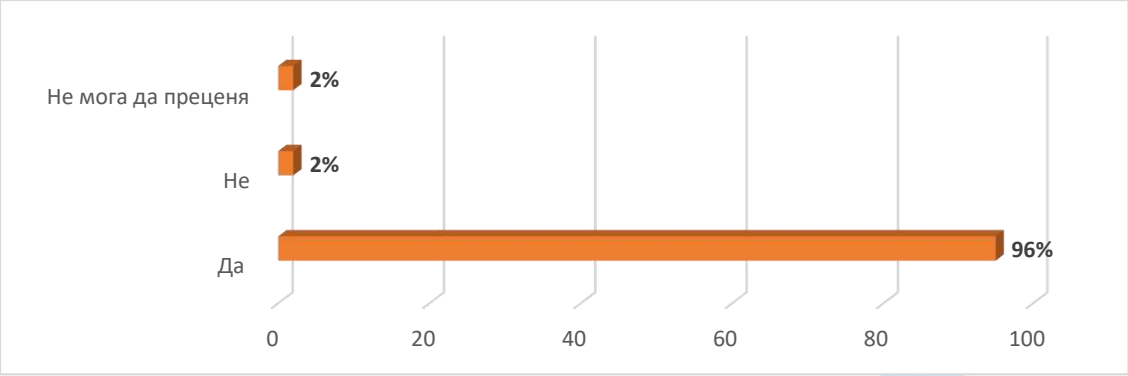
Материали и методи: За провеждане на проучването бе използван:

- социологически метод – пряка анонимна анкета през месеците март и април 2019г.,
- документален метод – проучване на медицинска документация,
- статистически метод, описателни показатели представени в графичен вид. Данните са обработени статистически чрез SPSS 20.0. За изработване на графиките е използван Microsoft Office Excel 2010.

- Медицински сестри, работещи в психиатрични болници и клиники за деца (общо n=100).
  - ✓ УМБАЛ „Св. Марина“ гр. Варна - Клиника по детско-юношеска психиатрия (n=30)
  - ✓ Университетска болница „Александровска“ гр.София - Детска психиатрия „Св. Никола“ (n=30)
  - ✓ МБАЛ гр. Търговище АД - Отделение по психиатрия (n=10)
  - ✓ Държавна психиатрична болница с. Царев брод (n=30)
- Медицински сестри, работещи в училищен здравен кабинет в Общините Шумен и Варна (общо n=100).
  - ✓ Община Шумен (n=50)
  - ✓ Община Варна (n=50)

Резултати и обсъждане:

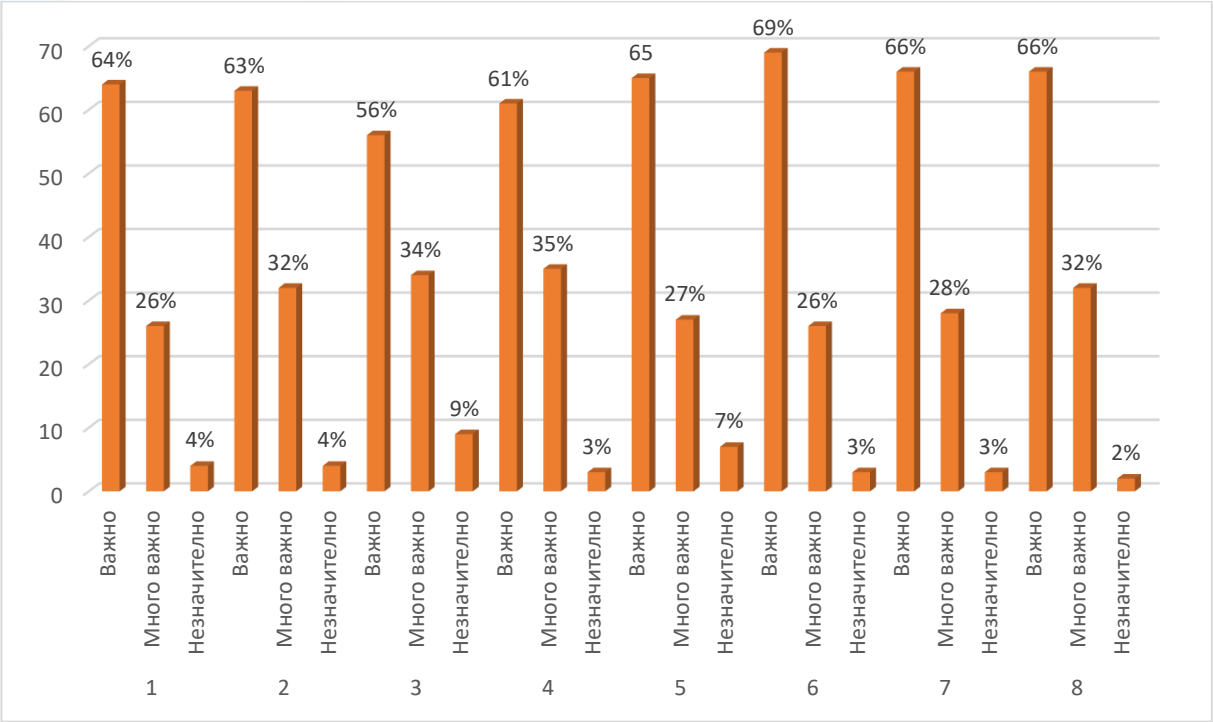
Проучихме мнението на анкетираните, относно това дали близките на децата с психични отклонения имат нужда от оказване на помощ за преодоляване на трудности (фиг.1).

Фиг. 1 Необходимост от оказване на помощ на близките на деца с психични отклонения

Почти всички анкетирани МС от ПК са посочили голямата нужда, от оказване на помощ на близките на деца с психиатрични отклонения за преодоляване на трудностите (96%).

За нас беше важно да проучим какви дейности са необходими за преодоляване на трудностите в работата на медицинската сестра (фиг.2)

Легенда:

1. *Разработване на медицински стандарти*
2. *Разработване на поднормативни документи, регламентиращи стандартите за разкриване на различни структури за здравни грижи*
3. *Промени в законовите уредби, даващи на медицинските сестри право да сключват договори с НЗОК*
4. *Усъвършенстване на правилата за добра сестринска практика*
5. *Въвеждане на инструменти за добра здравна грижа- сестринско досие, сестринска диагноза, протокол за здравни грижи, стандарти и др.*
6. *Въвеждане на система за управление на качеството на здравните грижи*
7. *Разработване на единни критерии за оценка ефективността и ефикасността на оказаната медицинска дейност*
8. *Въвеждане на супервизия и признаване на автономната дейност на медицинската сестра*

Фиг. 2 Мнение на медицинските сестри от за преодоляване на трудности в работата на медицинската сестра

- Първият показател е „Разработване на медицински стандарти“. От фигурата е видно, че посочените отговори за „Важно“ са 64% и „Много важно“ – 26%, а „Незначително“ са посочили само 4%.

- По втория показател „Разработване на подзаконови документи, регламентиращи стандартите за разкриване на различни структури за здравни грижи“ се наблюдава същата тенденция. Отговорите за „Важно“ са 63% и „Много важно“ – 32%, а „Незначително“ са посочили отново 4%.

- Третият показател „Промени в законовите уредби, даващи на медицинските сестри право да сключват договори с НЗОК“ също се подчинява на същата тенденция. Посочените отговори за „Важно“ са 56% и „Много важно“ – 34%, а „Незначително“ са посочили само 9%.

- Четвъртият показател „Усъвършенстване на правилата за добра сестринска практика“ отново отразява тенденцията в мнението на изследваните медицински сестри за „Важно“ са 61% и „Много важно“ – 35%, а „Незначително“ са посочили само 3%.

- Петият показател „Въвеждане на инструменти за добра здравна грижа- сестринско досие, сестринска диагноза, протокол за здравни грижи, стандарти и др.“ И тук посочените отговори за „Важно“ са 65% и „Много важно“ – 27%, а „Незначително“ са посочили само 7%.

- Шестият показател „Въвеждане на система за управление на качеството на здравните грижи“ също отразява мнението на изследвани групи медицински сестри групирано около критериите „Важно“ и „Много важно“. Посочените отговори за „Важно“ са 69% и „Много важно“ – 26%, а „Незначително“ са посочили само 3%.

- Седмият показател „Разработване на единни критерии за оценка ефективността и ефикасността на оказаната медицинска дейност“ показва същата тенденция за „Важно“ и „Много важно“. Посочените отговори за „Важно“ са 69% и „Много важно“ – 26%, а „Незначително“ са посочили само 3%.

- Осмият показател „Въвеждане на супервизия и признаване на автономната дейност на медицинската сестра“ също отразява тенденцията за „Важно“ и „Много важно“, около които се групират отговорите. Посочените отговори за „Важно“ са 66% и „Много важно“ – 32%, а „Незначително“ са посочили само единици (2%).

Попитахме анкетираните медицински сестри, за най-честите затруднения на медицинските сестри при общуването им с родителите на децата (Фиг.3)

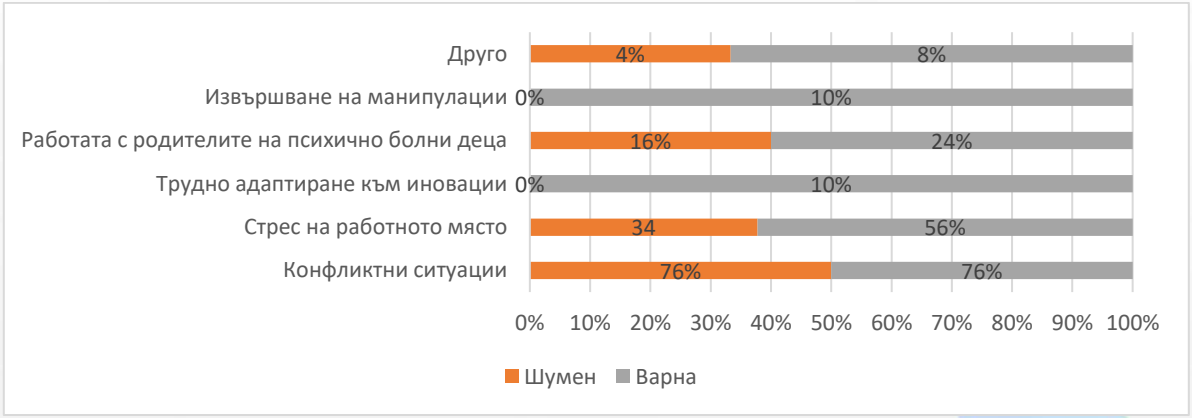

Фиг. 3 Най-чести затруднения на медицинските сестри при общуването им с родителите на децата

Една пета са отговорили, че „Нямат затруднения при общуването с родителите на децата“ от изследваните медицински сестри (19%), една пета от тях „Не желаят да общуват с родителите на децата“ (10%), също почти толкова „Нямат умения да общуват с родителите на децата“ (14%). Половината от анкетираните са посочили „Грубо поведение на родителите на децата към медицинските сестри“ (47%). Една пета от медицинските сестри са посочили „Голям брой деца“, като затруднение в работата (14%), също и „Езикови бариери“ (21%) и „Нямат време да общуват с родителите, заради множество ангажименти“ (16%).

Единици от анкетираните „Не им допада родителите на децата да споделят личните си тревоги“ (6%) и „Друго“, но не са уточнили какво точно имат в предвид, двама (4%).

Проучихме мнението на анкетираните медицински сестри , относно това какво най-често затруднява работата им (Фиг.4)

Фиг. 4 Затруднения в работата на медицинските сестри

Най-голяма трудност в работата на изследваните медицински сестри и от двете групи са *„конфликтните ситуации“* (76%).

След това по трудност медицинските сестри са посочили „*стрес на работното място*“ (56%) за изследваната група от Варна и по-малко за изследваната група от Шумен (34%). На трето място по трудност изследваните медицински сестри са посочили „*работата с родителите на психично болни деца“* – съответно за Шумен (24%) и за Варна (16%). Изследваната група от Варна не е посочила критериите „*Извършване на манипулации*“ и „*Трудно адаптиране към иновации“,* докато една част по медицинските сестри от Шумен са посочили тези два критерия (10%).

Друга важна задача на медицинските сестри се явява създаване и поддържане на „връзка с дома“, с роднини и близки на пациента – обезпечава срещите им, телефонно общуване, провежда беседи с пациентите, пробужда спомени за семейството и др. Освен това в задълженията на медицинската сестра влиза и провеждането на специални занятия с пациентите, които включват обучение в ежедневни навици – битови навици за самообслужване, трениране поддържането на памет, внимание, мислене чрез използване на нагледни материали. Целта на такива занимания е намаляване на зависимостта от обкръжението. Медицинските сестри имат най-голяма възможност за комуникация, така че техните умения ще определят до голяма степен ефективността на установената терапевтична връзка с пациента. Към медицинските сестри, работещи в съвременните психиатрични болници, се поставят редица специфични изисквания, отличаващи се от изискванията в другите лечебни заведения [4].

Функциите на медицинската сестра, оказваща помощ на пациенти с психични разстройства, предполагат гъвкавост и прилагане на разнообразни професионални подходи. В процеса на нейната работа са й необходими навици за ***клиническо мислене в областта на психиатрията***, терапията, инфекциозните болести и др. Поведението към такива пациенти изисква индивидуален подход и динамично наблюдение състоянието на пациента. При използването на медикаменти в комплексната терапия за лечение на психични и соматични заболявания, трябва да се обърне специално внимание на тяхната съвместимост и възможност за тежки странични ефекти. Това изисква медицинската сестра да има задълбочени ***познания по фармакотерапия и в частност по психофармакотерапия***. В процеса на наблюдение медицинската сестра трябва да умее да разграничи истинските от изкуствено предизвикани разстройства, суицидни състояния и симулации, които в психиатричната практика се срещат доста често особено при юношите. Освен широките познания за основните признаци на психически и соматични увреждания, ***сестрите трябва много внимателно да се отнасят по въпросите за инфекциозната безопасност на пациентите***, поради често водения от тях антисоциален начин на живот [5].

Медицинската сестра е необходимо да има ***високо ниво на социален интелект***, защото психичното заболяване е съпътствано не толкова от медицински проблеми, колкото от много проблеми от социален характер. Социалните проблеми се изразяват в изменение на семейните отношения, социална изолация, отсъствие на навици за грижа за инвалиди в семейството, неефективна адаптация в обществото. На преден план излиза ***психосоциалната рехабилитация на пациентите,*** която медицинската сестра провежда на всеки етап при оказване на грижата. Основната цел е подълго да се съхрани и оптимално използва наличния ресурс за възстановяване на загубените функции.

Обема на ***професионалните задължения на психиатричната медицинска сестра се разпростира извън чисто медицинската дейност и нерядко навлиза в областта на социалните дейности.*** Тя координира всички дейности по оформяне и превеждане на пациентите в социални заведения, решава въпроси за възстановяване на социални контакти, подпомага живота в домашни условия за своите пациенти. Медицинската сестра установява психологически контакт с членовете на семейството на болния, помага за адаптирането му в сложните условия, обучава близките в грижа за болния в дома.

Сестринството в психиатрията е един от специалните раздели на сестринската професия, в които медицинската сестра трябва да се справя с човешка реакция на стрес и криза, наличието и взаимодействието на много фактори, които влияят на способността на човек да се адаптира към стресови въздействия. Използването на иновативни форми за сестрински грижи в психиатрията има редица функции, свързани главно с организацията и установяване на режима на профила, психологическите нюанси на подход за пациенти, страдащи от психично заболяване, и характеристиките на грижите за пациентите. При редица психични заболявания, пациента може да бъде опасен както за себе си, така и за другите. Отчитайки това, медицинската сестра използва сестринския процес и заедно с формирането на партньорство с пациента, упражнява необходимия контрол за осигуряване на безопасността на пациента, неговото обкръжение, както и личната си безопасност. По този начин, в допълнение към изпълнението на терапевтичния план, много важна функция е защита на обществото от най-агресивните прояви на психично разстройство [6].

Медицинската сестра ***трябва да притежава комуникативни умения в съчетание с добри теоретични познания в областта на психологията,*** психотерапията, да има висока степен на съпричастност, доброта, отзивчивост. Главна цел на сестринската дейност е достигане на максимално възможна независимост на пациента и облекчение на неговите страдания, причинени от психическото заболяване. Това съдейства и за подобряване на ресоциализацията на пациентите, по-доброто им социално функциониране и за тяхното вграждане в общността. Понякога липсата на разбиране от другите и невъзможността да изразят своите мисли, предизвиква психологически дискомфорт на пациента, което води до нарушаване на общуването, поради което особено ценно в психиатрията се счита умението за подобряване атмосферата на общуване с пациента. Също така не маловажно

значение се придава на умението да се установят неформални отношения не толкова с пациентите, колкото с техните семейства, които изпълняват важна психообразователна функция.

Медицинската сестра трябва ***да има високо ниво на подготовка по основните правни аспекти на психичните разстройства***. Поддържането на необходимото равновесие между правата на пациента, безопасността на обществото, безопасността на пациента и медицинската сестра е изкуство, което трябва да бъде на разположение на всеки специалист, работещ в областта на психичното здраве [3].

Ролята на медицинската сестра е от решаващо значение за осигуряване на безопасна, компетентна, състрадателна и етична грижа. Значителни научни доказателства подкрепят важната роля на медицинските сестри за подобряване на качеството на дългосрочните грижи.

Компетенции на медицинската сестра в центрове за грижи

- Медицинската сестра може да работи самостоятелно и в сътрудничество с други специалисти в мултидисциплинарните екипи;
- да прилага холистичен подход и интегрирани грижи;
- чрез провеждане на обучение и здравно възпитание да позволява на хората, семействата и общностите да постигнат оптималното си ниво на здраве;
- психиатричната сестра се разглежда като цялостен координатор на грижите и здравните процеси;
- да предоставя директни услуги и подпомага пациентите във вземане на самостоятелни решения и действия, отнасящи се до грижи в различни ситуации, засягащи здравето на всички етапи от живота;
- да планира грижите за болните с психични отклонения и да отчита резултатите, постигнати в полза на пациента и да прави самооценка на собствените си сестрински интервенции;
- да допринася за системата на здравеопазването, чрез своята работа в практиката, образованието, управлението, научните изследвания и политиката в широк спектър.

Професията „Медицинска сестра“ е регулирана в съответствие с Директива на ЕС в областта на здравеопазването и като такава следва да възприеме установените практики в редица европейски страни – автономия, и прилагането на практики, които дават възможност на всички практикуващи медицински сестри да работят в рамките на тяхното ниво на компетентност, придобито в базовото и непрекъснато обучение през целия живот. Независимо къде работи медицинската сестра – в клиниката, в дома на пациента или в обособени центрове тя има ключова роля и осъществява дейности в широк периметър, основани на компетенциите, които притежава.

Изводи:

1. Почти всички анкетирани медицински сестри са посочили голямата нужда, от оказване на помощ на близките на деца с психиатрични отклонения за преодоляване на трудностите и подкрепата на семействата, в които се отглеждат (96%).
2. Въвеждане на система за управление на качеството на здравните грижи и въвеждане на супервизия и признаване на автономната дейност на медицинската сестра“ също отразява тенденцията за „Важно“ и „Много важно“, (66%),около които се групират отговорите.
3. Грубо поведение на родителите на децата към медицинските сестри“ (47%). и „Голям брой деца“, посочват колегите като затруднение в работата.

Източници:

1. Георгиева А., Монография, Дългосрочните грижи- възможност за иновативни сестрински практики, Стено, Варна 2018
2. Попова, С., Л. Георгиева Професии в здравеопазването, 2011, Стено, Варна./
3. Тончева,С.,Образователни, организационни и социални аспекти на дейността на медицинската сестра в Първичната медицинска помощ, Автореферат на дис. Труд за ОНС „Доктор“, 2000.
4. Таунсенд М.С. Сестринские диагнозы в психиатрической практике: карманное руководство для построения плана оказания помощи больным. Издательство «Сфера». Киев. 19
5. www.cittadinanza.org/wp-content/uploads/ Strengthening the mental health systems in low and middle income countries, Hotel Cont
6. WHO, Promoting Mental Health; concepts, emerging evidence and practice, Victorian Health Promotion Foundation; University of Melbourne, 2005//5/ 6. www.cittadinanza.org/wp-content/ uploads/ Strengthening the mental health systems in low and middle income countries, Hotel Continental, Rimini, Italy 15-18 April 20

Contacts:

Медицински университет – Варна, Филиал Шумен

Радостина Иванова Жечева

E-mail: Radostina.Zhecheva@mu-varna.bg